
IDENTITATS SOCIALS, VIOLÈNCIA I ORDRE PÚBLIC

MARK LEVINE

Membre del Departament de Psicologia de la Universitat de Lancaster (Regne Unit)

Els grups solen ser vistos com una amenaça per a l'ordre públic. Parlem de «violència urbana», «histeria col·lectiva» o «pressió del grup d'iguals» i tots pressuposen un comportament antisocial. En aquest treball, Levine afirma que aquesta visió és només una part de la història. Mentre que els grups poden ser una font de destrucció, també poden ser-ho d'ordre públic. Basant-se en estudis de psicologia social i identitat social —i les evidències que mostren els estudis realitzats amb els aficionats del futbol— l'autor mostra la importància de les identitats socials, les seves normes i valors i les seves fronteres psicològiques com un element clau per promoure un comportament cívic.

En concret, presenta proves per a un estudi sistemàtic del comportament de la violència nocturna a ciutats i pobles britànics. Mitjançant l'anàlisi d'imatges violentes gravades pel sistema de videovigilància, demostra que els grups regulen espontàniament el comportament dels seus membres i que, com més gran és el grup, més grups prevenen la violència. A més, explora què ho fa, que la intervenció de persones alienes al grup tingui èxit o no. Conclou el seu treball amb algunes observacions sobre la importància de reconèixer el paper positiu que els processos grupals poden tenir en les estratègies de promoció i manteniment de l'ordre públic.

Groups are usually seen as a threat to public order. We talk of "mob violence", "mass hysteria" or "peer-group pressure" – all leading to anti-social behaviour. In this paper Levine argues that this is a one-sided story. While groups can be powerful for destruction, they can also be a source of public good. Using ideas from social psychological research on social identity – and evidence from research with football fans – Levine shows how the salience of social identities; the norms and values of social identities; and the psychological boundaries of social identities, are a key to promoting pro-social behaviour.

In particular, he presents evidence from a systematic behavioural analysis of violence in the night-time economy of British towns and cities. By analysing Closed Circuit Television footage of violence, Levine shows that groups are spontaneously trying to regulate the behaviour of their members; that the bigger the group size, the more groups try to prevent violence; also Levine explores what makes intervention by bystanders successful or unsuccessful. Concludes with some observations about the importance of recognising the positive role that group processes can play in strategies to promote or maintain public order.

---

1. INTRODUCCIÓ

Ja des dels inicis, l'estudi de la psicologia social era l'estudi de l'ordre públic. O, més ben dit, era el temor del trencament de l'ordre públic i l'augment del poder de multituds revolucionàries el que produïa algunes de les idees més influents de la psicologia social. Per exemple, al seu llibre *The Crowd: A Study of the Popular Mind* (1896), Gustav Le Bon es basa en la seva experiència directa a la Comuna de

París l'any 1871 per escriure sobre els perills de les reunions de persones en llocs públics. Per a Le Bon, les multituds només tenien poder per a la destrucció. Ens va llegar la idea que ser part de la multitud minava la nostra capacitat de raonament.

Possiblement Le Bon va ser el psicòleg social més influent de tots els temps. El seu llibre ha servit de manual sobre la manera com s'han de controlar les masses per a gairebé tots els demagogs populars del segle xx. Mussolini va basar les seves teories de lideratge en el treball de Le Bon, Hitler va citar-lo a *Mein Kampf* i Goebbels va servir-se de les seves idees com a esborrany dels mítings de Nuremberg. Avui dia aquestes idees sobre la vulnerabilitat psicològica de les persones (davant la voluntat d'altres o davant els seus propis impulsos violents) quan s'agrupen en multituds encara sobreviuen. Parlem de la «pressió del grup» o «violència de multituds» o «histeria col·lectiva» com si fos obvi que els grups sempre són una amenaça potencial de l'ordre públic.

En aquest article intentaré mostrar que es tracta d'una història tendenciosa. Al·legaré que, igual que els grups poden tenir poder de destrucció, també poden ser una força per al bé. Suggestiré que, com que se'ns ha condicionat perquè considerem la multitud una força negativa, no hem arribat a investigar de quines maneres el grup es pot mobilitzar per conservar, mantenir o restablir l'ordre públic. Mostraré proves obtingudes mitjançant un estudi que es va fer a seguidors d'equips de futbol i una anàlisi del comportament de la violència a l'economia nocturna, que indiquen que els processos de grup tenen la capacitat de contribuir al bé públic.

2. ELS GRUPS COM A AMENAÇA A L'ORDRE PÚBLIC

Per què considerem els grups una amenaça a l'ordre públic? Les llavors d'aquesta idea provenen dels primers treballs de Le Bon, que afirmava que estar envoltat d'altres persones en públic creava condicions d'anonimat: si les persones se submergeixen en la multitud, és més difícil identificar-les individualment i, per tant, és més difícil fer que passin comptes pel seu comportament. Segons Le Bon, aquestes condicions d'anonimat debiliten el control racional i psicològic. Ser anònim en una multitud debilita la nostra capacitat de resistir-se a la influència dels altres, i també debilita el control que tenim sobre els nostres impulsos violents i primitius, que sempre estan a punt de sortir a la superfície. En altres paraules, el problema dels grups per a l'ordre públic és la idea que les multituds proporcionen anonimat, l'anonimat fa perdre la identitat personal i la pèrdua de la identitat personal fa perdre el control. Si perdem el control, esdevenim més susceptibles a la voluntat dels altres i és més probable que participem en actes de violència aleatoris.

Aquesta idea poderosa ha arrelat tant en la psicologia acadèmica tradicional com en la cultura popular. Continua sent poderosa malgrat que hi ha proves sòlides per demostrar que les persones gairebé mai són anònimes en les multituds (Aveni, 1977), que són perfectament capaces de resistir la influència dels altres en multituds (Milgram i Toch, 1969) i que és improbable que instiguin la violència

elles mateixes (Tilly, Tilly i Tilly, 1975). Per exemple, en el seu important treball sobre comportament de multituds, Steve Reicher *et al.* han mostrat que, mentre que els membres d'una multitud poden ser anònims per a les forces de l'autoritat, sí que són coneguts dels altres membres de la multitud. Així, doncs, sempre hi ha persones que poden fer-te passar comptes pel teu comportament, però només si creuen que tens un mal comportament. A més, a Reicher *et al.* es mostra que hi ha límits per als tipus de comportaments que adopten les multituds. Fins i tot quan es produeixen actes violents, no són aleatoris o descontrolats, i els participants de la multitud evitaven que els seus companys practiquin determinades formes de violència. Finalment, hi ha moltes proves que mostren que la violència no sorgeix espontàniament de la simple presència d'una multitud, sinó que és més aviat un producte de la manera com interactuen les multituds i les forces d'autoritat formal.

Mitjançant arguments de la teoria de la identitat social (Tajfel, 1978, 1982) i la teoria de l'autocategorització (Turner *et al.*, 1987), Reicher afirma que ser en una multitud no implica perdre la identitat (i, per tant, perdre el control psicològic). Al contrari, Reicher al·lega que la presència d'altres persones porta a un canvi en el nivell d'identitat. En situacions que impliquen col·lectius, les persones poden passar de veure's elles mateixes en termes de la seva identitat personal a pensar en elles en termes d'una identitat social. En altres paraules, ser en un grup crea les condicions en què les persones es poden identificar com a membres d'un grup social. Si ho fan i quan ho fan, actuen segons les normes i els valors d'aquesta identitat social. Quan es produeix violència, es basa en les normes i els valors d'una identitat particular.

Per exemple, la historiadora Natalie Davis (1973) descriu actes de violència brutals i espantosos entre les comunitats catòlica i protestant a la França del segle XVI. Mostra com la mutilació de cossos i la destrucció gratuïta de béns es va desenvolupar seguint les ideologies i les creences dels grups implicats. Per als catòlics, l'heretgia religiosa es trobava als cossos dels protestants. Els protestants rebutjaven l'església formal a favor d'una relació més «directa» amb Déu. Això era una amenaça a la identitat catòlica i, per tant, quan els catòlics atacaven els protestants, els mataben i després els mutilaven. Per contra, per als protestants l'heretgia es trobava en l'ostentació i la pompa de l'Església catòlica. Rebutjaven la idea que només es pogués arribar a Déu per mitjà de l'encens i els olis sagrats de les cerimònies religioses. Així, doncs, quan els protestants atacaven els catòlics, mataben els sacerdots, però deixaven els cossos sols. En canvi, atacaven l'estructura de l'Església mateixa: defecaven a les piques baptismals i feien servir els olis sagrats per netejar-se les botes.

És a dir, la història ens mostra que la violència col·lectiva, lluny de ser un acte aleatori de salvatgisme, revela les formes en què els actors entenen el seu món social. Els objectius de l'atac (i qui està fora de perill de ser atacat), així com la forma de la violència, es poden entendre explorant les identitats socials dels actors.

3. LES IDENTITATS SOCIALS

3.1 L'ÚS DE LES IDENTITATS SOCIALS PER PROMOURE UN COMPORTAMENT PROSOCIAL

Fins ara hem vist com es poden fer servir les identitats socials per explicar la naturalesa i els límits de la violència col·lectiva. Tanmateix, el meu propòsit en aquest article és adduir que els grups no només tenen poder per a la destrucció, sinó que també poden ser un recurs poderós per al bé. Aleshores, com és que es pot fer servir el mateix enfocament basat en la identitat social per entendre i promoure un comportament prosocial?

Per tal d'estudiar la funció de les identitats socials en el comportament prosocial, juntament amb alguns col·legues¹ vaig fer un experiment amb seguidors de futbol. Els seguidors de futbol resulten d'utilitat per estudiar aquestes idees perquè tenen una gran lleialtat a un grup particular, s'impliquen en un conflicte intergrup (que de vegades és violent) i són una amenaça potencial per a l'ordre públic. El nostre experiment no implicava la violència directament, però havia estat dissenyat per veure si, posat cas, les persones que mostren senyals de pertinença a un endogrup ajudarien un desconegut. Amb aquest fi, vam utilitzar una mostra de seguidors del Manchester United (tot i que ells no sabien que se'ls havia escollit per aquest motiu).

En una primera fase, es va fer anar els seguidors (individualment) al departament de psicologia i se'ls va demanar que emplenessin uns qüestionaris sobre el Manchester United i que escrivissin un text sobre les coses bones de ser-ne seguidor. Després d'haver-los fet sentir molt identificats amb la seva identitat social del Manchester United, es feia anar els seguidors a un altre edifici (amb el pretext d'anar a una sala de projeccions per veure una pel·lícula sobre futbol). Per arribar al segon edifici, havien de creuar un aparcament tots sols. Mentre creuaven, s'escaificava un accident en què un desconegut venia corrent per un terraplè de gespa al costat de l'aparcament (a la vista del participant). Aleshores el desconegut queia i s'agafava el turmell amb dolor. El desconegut portava o bé una samarreta del Manchester United (membre de l'endogrup), o bé una samarreta del Liverpool FC (membre de l'exogrup), o bé una samarreta esportiva normal que no mostrava informació sobre la pertinença a cap grup. Els resultats van mostrar que era considerablement més probable que els participants ajudessin el desconegut quan portava la samarreta del Manchester United que quan portava la del Liverpool o la samarreta esportiva normal sense equip (vegeu la taula 1). En altres paraules: veure senyals de pertinença al grup en un desconegut pot comportar sentiments de responsabilitat social. La pertinença al grup té la capacitat positiva de produir comportament prosocial.

Aprofundint en el nostre experiment, volíem demostrar com els principis de la identitat social també es poden fer servir per augmentar els límits del comporta-

1. Levine, Prosser, Evans i Reicher, 2005.

ment prosocial. Modificant els límits del grup, vam poder mostrar que les persones que prèviament haurien estat considerades membres de l'exogrup (i, per tant, persones a les quals no val la pena ajudar) podien passar a ser persones de qui cal ocupar-se.

En una segona fase de l'estudi, doncs, es va tornar a fer anar els seguidors del Manchester United al departament de psicologia, però aquesta vegada se'ls va demanar que responguessin qüestionaris sobre què és ser un «seguidor de futbol» i que escrivissin un text sobre les coses bones de ser seguidor de futbol. D'aquesta manera, es va destacar una identitat de seguidor de futbol més inclusiva. Després d'haver-los fet sentir molt identificats amb la identitat social de ser un seguidor de futbol, es tornava a fer presenciar als participants l'accident en què el nostre còmplice queia davant seu (amb una samarreta del Manchester United, del Liverpool o una de normal sense equip). En aquest estudi, els participants van ser més propensos a ajudar el desconegut quan portava la samarreta del Liverpool o del Manchester United que no quan portava la samarreta d'esports sense equip (vegeu la taula 1). Es tracta d'un resultat especialment sorprenent si tenim en compte la rivalitat intensa (que inclou episodis de violència) que normalment hi ha entre els seguidors del Manchester United i del Liverpool quan es consideren ells mateixos en termes d'afiliació als seus equips. I, tanmateix, només cal apel·lar a una identitat més inclusiva (o «superordinada», tots els fanàtics del futbol) per fer servir el poder de la pertinença a un grup per ampliar els límits de la responsabilitat social.

Taula 1. *Freqüències de situacions d'ajuda (i % d'ajuda) per tipus de samarreta, a la fase 1 i a la fase 2 de l'experiment de Levine et al., 2005.*

	Fase 1			Fase 2		
	Identitat del Manchester United			Identitat de seguidor de futbol		
<i>Desconeguts</i>	<i>Ajuda</i>	<i>No ajuda</i>	<i>% d'ajuda</i>	<i>Ajuda</i>	<i>No ajuda</i>	<i>% d'ajuda</i>
Manchester United	12	1	92%	8	2	80%
Liverpool	3	7	30%	7	3	70%
Normal	4	8	33%	2	7	22%

3.2 LES IDENTITATS SOCIALS I LA REGULACIÓ DE LA VIOLÈNCIA PÚBLICA

Fins ara hem vist que si es destaquen les identitats socials es pot produir l'ajuda i que els límits de la identitat social no són fixos, sinó que es poden canviar per augmentar el nombre de persones que és probable ajudar. Tots dos factors són importants per veure la manera com els processos de grup es poden fer servir per promoure el comportament prosocial. Tanmateix, això encara no és una prova que els processos de grup poden contribuir a regular la violència pública. Podem trobar la prova que això pot ser així en un estudi més etnogràfic dels seguidors de futbol.

Per exemple, Clifford Stott *et al.* (2000) han dut a terme un projecte de recerca sobre seguidors de futbol des d'una perspectiva d'identitat social. Durant les

seves observacions de seguidors de futbol anglesos i escocesos durant el Mundial de França de 1998, Stott aporta un exemple de com els seguidors de futbol poden «sancionar» la violència dins del seu propi grup. Descriuen un episodi que va tenir lloc en una zona d'acampada on s'estaven seguidors de diversos equips durant el torneig. Un dels seus entrevistats, un seguidor escocès, explica un incident en un partit de futbol que es va jugar entre seguidors de Tunísia i seguidors d'Escòcia (equips rivals i que compartien zona d'acampada). Durant el partit, un dels escocesos va perdre els estreps i va atacar amb violència un tunisià. Això va fer que uns vint o trenta seguidors escocesos intervinguessin ràpidament i igualment violents, que van actuar col·lectivament contra el perpetrador escocès.

El paio amb la samarreta de Tunísia tenia la pilota i... l'escocès li va fote un cop de cap... De cop i volta, vint o trenta païos amb *kilts* van començar a clavar puntades de peu a l'escocès... Ningú no el volia conèixer, només pensaven que era un malparit.²

Quan més tard Stott va analitzar l'episodi dels seguidors escocesos, va descobrir que el seu comportament es podia entendre en termes de la importància i el contingut de les identitats socials i del context de les relacions intergrupals. Els seguidors escocesos es consideraven ells mateixos en contraposició als seguidors anglesos. Per als escocesos, els seguidors anglesos són violents, racistes i xenòfobs. Per contrast, els escocesos es consideraven grans bevedors, però amants de la diversió.³ Amb l'atac al tunisià durant el partit de futbol, el seguidor escocès exposava tota la resta de seguidors escocesos a ser acusats també de fanàtics violents i racistes, és a dir, se'ls podia acusar de ser «igual que els anglesos». I, com tothom sap, no hi ha res pitjor per a un escocès que se'l confongui amb un anglès! Com que el comportament d'aquest únic escocès posava en dubte les normes, els valors i la reputació del grup, els altres membres del grup van encarregar-se de «sancionar» aquest comportament. La sanció informal implicava violència en ella mateixa, però es tractava de violència instrumental amb el fi de controlar les accions inapropiades d'un membre del grup.

Naturalment, no hauríem de pensar que els fanàtics escocesos sempre intervindrien per aturar la violència. És possible imaginar que, en unes altres circumstàncies (per exemple, durant un partit de futbol nacional en què Anglaterra no és un exogrup rellevant), el mateix grau de violència individual no provocaria la intervenció (encara que es pogués encoratjar). Per entendre la disposició dels membres del grup a intervenir per sancionar els seus propis membres, hem de conèixer les normes i els valors del grup, i si el comportament violent concret contravé aquestes normes o no. Tanmateix, el que queda clar d'aquest exemple és que els grups poden assumir la responsabilitat pel comportament d'un dels seus membres i que intervindran (fins i tot si implica violència) per tal de controlar el perpetrador.

2. Conversa amb un seguidor escocès, 16 de juny de 1998, Bordeus (De Stott *et al.*, 2000, p. 372).

3. Actuant segons un éthos que Giulianotti (2001) anomena «carnavalesc».

4. ELS GRUPS I EL CONTROL INFORMAL DE LA VIOLÈNCIA EN L'ECONOMIA NOCTURNA

Per analitzar la idea de la possibilitat de regulació de violència del grup, vam començar a investigar sobre la violència en l'«economia nocturna».⁴ Aquest terme descriu els intents de regeneració urbana de ciutats i municipis britànics mitjançant la creació d'espais de lleure i oci basats en l'alcohol. Actualment hi ha milers de pubs i bars amb llicències per vendre alcohol fins tard (o les vint-i-quatre hores) als edificis que fa temps ocupava la indústria pesant que dominava les ciutats industrials britàniques del segle XIX i començament del XX (Hobbs, 2003). La combinació d'alcohol i regeneració ha provocat, al seu torn, que es desapareixin el desordre públic i la violència, especialment als vespres i durant el cap de setmana (Finney, 2004).

Dues suposicions interrelacionades dominen el pensament tradicional sobre la violència en l'economia nocturna. La primera és la suposició que gran part de la violència és aleatòria i està fora de control. La segona és que el comportament només pot ser controlat per les autoritats formals. Les explicacions de la violència comencen i acaben amb el consum excessiu d'alcohol. Des d'aquesta perspectiva, el consum d'alcohol porta a la desinhibició, que, alhora, porta a un comportament violent i antisocial, que només pot ser regulat per les forces de l'autoritat. Tanmateix, tal com indiquen Hobbs *et al.* (2003), atès l'increment espectacular del nombre de persones en l'economia nocturna en la darrera dècada, la proporció d'agents per bevedors fa que sigui impossible que la policia controli tothom. Fins i tot treballant conjuntament amb cossos de seguretat privats, la policia i els «goril·les» no tenen prou capacitat per controlar el comportament de tots els participants de l'economia nocturna. Si per mantenir l'ordre públic és necessària la supervisió de la policia o d'autoritats formals, aleshores el que sorprèn és que es produeixi molta menys violència! En altres paraules, l'absència de la policia no significa que el comportament estigui descontrolat. En la meua pròpia recerca (Levine, 2004) he observat que per cada incident o espurna que causa un atac violent, n'hi ha molts més que són extingits per amics o membres del grup dels busca-bregues potencials. Aquesta regulació informal del comportament per part de «tercers» és el que sembla clau per entendre per què els incidents violents es produeixen o no. De vegades els tercers intervenen per evitar la violència, de vegades es distancien per permetre que hi hagi una baralla, i de vegades intervenen per intensificar la violència i convertir-la en una conflagració més àmplia.

Per poder estudiar aquest fenomen amb rigor analític, vaig aprofitar la proliferació dels sistemes de vigilància per circuit tancat de televisió (CTTV) a la Gran Bretanya. Des de començaments de la dècada de 1990, gairebé tots els centres de les ciutats i els municipis britànics han instal·lat un sistema de CTTV per cobrir els espais públics (i de vegades els privats). S'ha estimat que hi poden haver més de quatre milions de càmeres de CTTV a la Gran Bretanya —una per cada catorze

4. Bianchini, 1995; Hobbs, Lister, Hadfield, Winlow i Hall, 2000.

persones— i que una persona pot ser enregistrada per més de tres-centes càmeres cada dia.⁵ D'una banda, això pot plantejar algunes qüestions sobre la disposició de la ciutadania britànica a cedir els drets a la privacitat i la llibertat civil a canvi de més seguretat, tot i que els informes del Ministeri d'Interior britànic mostren que el CTTV només és efectiu contra els delictes contra la propietat.⁶ D'altra banda, però, sí que permet compilar dades sobre violència de la «vida real» en temps real.

En col·laboració amb els meus col·legues Paul Taylor i Rachel Best, vaig disposar que els operaris d'un CTTV recollissin els incidents que tenien potencial de violència, o que implicaven violència real, de què eren testimonis mentre feien funcionar el sistema de CTTV. Es va crear un corpus de quaranta-dos fragments d'incidentes captats pel CTTV. Els criteris per incloure un fragment eren:

- que durés com a mínim un minut,
- que contingués com a mínim vint actes,
- que no inclogués la presència d'autoritats formals (com policies o guardes de seguretat),
- que capturés l'acció de manera contínua (és a dir, que no es tallés durant alguns períodes) i
- que fos de prou qualitat per permetre'n l'anàlisi.

Les dades es van compilar entre el gener del 2007 i el febrer del 2008. La legislació sobre privacitat i protecció de dades implicava que, tot i que teníem accés a les seqüències, no teníem informació sobre els actors dels incidents. No sabíem res de les persones implicades en el fet o de la relació de les unes amb les altres. Tampoc no disposàvem de so per poder interpretar l'acció. Tot allò de què disposàvem eren els comportaments mateixos. Així, doncs, l'anàlisi dels casos s'havia de fer a partir d'aquestes dades. Tenint això en compte, vam esmerçar un temps considerable a perfeccionar un marc de codificació per a la captura sistemàtica de dades dels fragments, i també per establir la fiabilitat de cada captura de dades. Per tal d'assegurar i avaluar el grau de fiabilitat, es va codificar el 25% dels fragments enregistrats.

En primer lloc, vam codificar l'estatus de cada participant. S'identificaven:

- el protagonista principal (el «perpetrador»);
- l'objectiu (la «víctima») i
- els tercers (els «circumstants»).

Després codificàvem l'acció o el comportament de cada individu segons una de les categories següents:

5. Murukami-Wood *et al.*, 2006.

6. Gill i Spriggs, 2005.

- a) comportament *intensificador*, que incloïa cops, bufetades, cops de puny, empentes o puntades;
- b) comportament *desintensificador*, que incloïa gestos amb les mans obertes, bloquejar el camí d'una persona o la contenció física lleu.

A l'últim, vam codificar l'orientació de cada acció (és a dir, a qui es dirigia l'acció). També vam registrar el nombre de persones presents (les dimensions del grup) i el sexe de tots els participants.

L'anàlisi de les seqüències del CTTV ens va mostrar alguns resultats interessants i alhora inesperats sobre el comportament. Vam començar buscant prediccions de la psicologia tradicional: la teoria tradicional de la desindividuació (Zimbardo, 1969) —que en gran part es basa en les primeres idees de Le Bon— afirmava que, a mesura que augmenten les dimensions del grup implicat en l'incident, també hauríem de veure graus de violència més elevats. Això s'ajusta plenament a l'enfocament de la psicologia tradicional sobre el grup, que suggereix que les seves dimensions estan relacionades amb el comportament antisocial. Podríem predir, per tant, que, a mesura que les dimensions d'un grup augmenten, també hauria d'augmentar el nombre d'accions intensificadores. Al mateix temps, la teoria tradicional sobre el comportament de les persones circumstants (Latané i Darley, 1970) suggeria que, si augmenten les dimensions del grup, el nombre de circumstants disposats a intervenir per aturar la violència hauria de disminuir. Per tant, podríem predir que, si les dimensions del grup augmentaven, el nombre d'accions desintensificadores hauria de disminuir.

Quan vam analitzar les dades vam descobrir que, a mesura que augmentaven les dimensions del grup, els tercers implicats tenien una contribució significativament més alta de comportaments *desintensificadors* que intensificadors. Les accions intensificadores augmenten lleugerament, però l'augment no és significatiu estadísticament. Al mateix temps, hi ha un augment significatiu del nombre d'accions desintensificadores a mesura que les dimensions del grup augmenten. De fet, el comportament desintensificador augmenta a un ritme més alt que les accions intensificadores.⁷ Per això, aquesta prova indica que en aquests grups de l'economia nocturna com a mínim sembla que les dimensions creixents del grup fan que el comportament prosocial sigui més probable que l'antisocial.

Quan vam examinar el patró amb més deteniment, vam fer un altre descobriment inesperat. En comptes d'una línia descendent suau (que indica l'augment de les accions desintensificadores davant de les intensificadores), les dades mostren dues línies descendents paral·leles i relacionades, amb un pic d'entre 7 i 8 circumstants en el punt en què el nombre d'accions intensificadores havia augmentat clarament.

No queda clar immediatament per què és així. Per intentar entendre-ho més clarament, vam fer un exercici de «mapatge» de participació en l'economia noctur-

7. La ràtio és d'1 acció intensificadora per cada 1,3 accions desintensificadores aproximadament ($r = -.315$, $F(1,40) = 4.40$, $p < .05$).

na. Vam instal·lar la nostra pròpia càmera estàtica de CTTV, en un punt que cobria el principal espai públic del centre de la ciutat. Després vam comptar (cada minut) el nombre de persones, parelles i grups (incloent-hi les dimensions del grup) que hi havia al carrer entre les 22 h i les 4 h en un període de set dies. El que es va revelar va ser que les dimensions mitjanes dels grups participants en l'economia nocturna és de 3,87 persones. Així, doncs, el que podem veure aquí (en el pic entre 7 i 8) és la confluència de dos tipus de processos de grup. Un és una forma de procés intragrupal, en què els participants són tots coneguts de tots. L'altra és una forma de trobada intergrupala, en què els participants són coneguts dels membres de l'endogrup, però no dels membres de l'exogrup. Quan dos grups formats per tres o quatre membres cadascun entren en contacte i es desafien l'un a l'altre, els nivells d'intensificació poden augmentar. Això podria explicar l'increment sobtat en els actes d'intensificació quan les dimensions totals del grup són de set o vuit persones (abans que es pugui tornar a aplicar la norma de desintensificació de la violència).

Segui quina sigui l'explicació d'aquest patró general, és important recordar que la tendència general de les dades encara està a favor de la desintensificació sobre la intensificació a mesura que augmenten les dimensions del grup. Per tant, la primera conclusió important de la nostra anàlisi del comportament és que, en el context d'aquest tipus de violència pública com a mínim, és prescriptiu per als grups intentar desintensificar les situacions violentes. Això és contrari a la percepció pública de la funció dels grups en aquestes situacions, en què normalment els grups es consideren una amenaça per a l'ordre social.

Havent fet aquest descobriment, ens vam disposar a estudiar què diferencia una intervenció exitosa d'un circumstant d'una intervenció fallida d'un circumstant. Per fer-ho, vam crear una seqüència de codis de comportament per a cada incident (que incloïen els actes del perpetrador, la víctima i els circumstants, procurant distingir entre els diversos circumstants). A continuació, vam computar diagrames de transició d'estats. Amb aquests diagrames vam poder observar el patró de comportaments que es produeixen, en seqüència, a partir d'un acte d'agressió per part d'un perpetrador.

Vam descobrir que l'agressió del perpetrador gairebé sempre va seguida d'una resposta d'un circumstant. És a dir, són els circumstants, més que no pas la víctima, els que responen a l'agressió. El patró que se sol donar és el cas en què un circumstant intenta desintensificar el perpetrador com a primera acció, mentre que un segon circumstant intentarà desintensificar la víctima com a segona acció.

El que sembla distingir les intervencions exitoses o fallides dels circumstants és el que anomenem «l'acció del tercer circumstant». Quan dividim els quarantados fragments del CTTV entre els que acaben amb violència i els que no (i després comparem la seqüència d'actes que segueixen l'agressió del primer perpetrador), veiem que és en el tercer gir de la seqüència dels fets on sembla que es troba la diferència. En altres paraules, no és el que fa el primer circumstant, ni tampoc el que fa el segon, allò que separa els episodis violents dels no violents: és el que passa al tercer gir de la seqüència.

Si es pot interpretar que el comportament del tercer circumstant debilita els esforços fets per a la desintensificació (potser intentant aturar l'esforç de desinten-

sificació que han fet els altres circumstants), aleshores el normal era que la violència continués o s'intensifiqués. Si el comportament del tercer circumstant donava suport als esforços de desintensificació (un «eco» d'un acte de desintensificació immediatament anterior), aleshores la interacció continuaria en una trajectòria de desintensificació fins que es trenqués la norma.

Hi va haver un darrer factor per provar que les accions del circumstant influeixen en la trajectòria de l'esdeveniment. Quan vam analitzar la qüestió de qui és el que pega el primer cop de puny en un conflicte, vam trobar unes dades força sorprenents:

- es pegava un cop de puny en trenta dels quaranta-dos incidents;
- el perpetrador pegava el primer cop de puny només en setze dels fragments (53%) i aquest cop de puny sempre anava dirigit a l'objectiu (la víctima);
- l'objectiu pegava el primer cop de puny tan sols en quatre ocasions (13%) i això es podria considerar com una reacció impulsiva de revenja.

I el que era més inesperat:

- un circumstant pegava el primer cop de puny en deu incidents (33%); a més, en set d'aquestes ocasions, l'objectiu dels circumstants era el perpetrador.

Per tant, no es tractava simplement d'un grup que s'encruelaix amb una víctima, sinó més aviat d'un circumstant que feia servir la violència de manera instrumental per fer que els perpetradors no continuessin l'agressió.

En resum, els resultats indiquen que la violència en l'economia nocturna és una cosa que s'ha d'entendre des de la perspectiva de grup. L'acció o la inacció dels *circumstants* és crucial per a la coreografia col·lectiva de l'esdeveniment. Més concretament, sembla que el comportament de desintensificació és prototípic en circumstàncies com aquestes. Per als circumstants sembla obligatori intentar evitar que l'incident es descontrolï. Els incidents es dissolen amb èxit quan els circumstants actuen coordinadament i es reforcen els uns amb els altres. Els incidents es tornen violents quan s'infringeix la norma de no-violència mateixa. Això pot passar quan es debilita la solidaritat entre els circumstants, o també quan el perpetrador rebutja els intents persistents dels circumstants per evitar que la situació es descontrolï. Així és quan els circumstants mateixos fan servir la violència contra el perpetrador —com una manera de fer valdre (violentament) la voluntat del grup contra la violació de la norma (de l'ús de la violència).

5. CONCLUSIÓ

Aquest article mostra proves que confirmen la idea que els grups poden ser un recurs poderós per promoure el comportament prosocial. Comença amb algu-

nes demostracions experimentals sobre els principis de la teoria de la identitat social i com es poden fer servir per millorar el sentiment de responsabilitat pel benestar dels altres en llocs públics. Així mateix, demostra com aquests processos de grup també poden funcionar en situacions en què la violència o el comportament antisocial en llocs públics és un motiu de preocupació. Els grups es poden comportar pro-socialment i, pel que fa a la majoria, es preocupen de controlar el comportament dels seus membres. Si les normes del grup estan contra la violència, aleshores els grups actuaran contra els que es comporten de manera violenta. Aquest tipus de regulació informal de la violència no sempre funciona i ens cal saber més coses de què és el que permet als grups sancionar amb èxit els seus membres.

En l'exemple clau presentat aquí (l'anàlisi de la violència en l'economia nocturna) tenim una situació en què és gairebé segur que les persones implicades han consumit alcohol. Per tant, és probable que se sentin desinhibides i més anònimes per la presència de grans grups i per trobar-se en un escenari públic controlades sense gaire rigor per les autoritats formals. Aquestes semblen ser les condicions principals per a la violència i el desordre públic.

I, malgrat això, podem veure proves de comportament de membres del grup que intenten actuar d'una manera socialment responsable. Si, fins i tot en aquestes condicions, hi ha proves del potencial positiu dels processos de grup per a la gestió de l'ordre públic, hem de replantejar el lloc que ocupa el grup en la planificació de l'ordre públic. En lloc d'assumir implícitament els grups com una amenaça, hauríem d'estar més oberts a trobar maneres d'aprofitar la disposició i la capacitat dels grups de sancionar els seus propis membres.

BIBLIOGRAFIA

- AVENI, A. (1977) «The Not So Lonely Crowd: Friendship Groups in Collective Behavior». *Sociometry*, 40, p. 96-9.
- BIANCHINI, F. (1995) «Night cultures, night economies». *Planning Practice & Research*, 10, p. 121-126.
- DAVIS, N. (1973) «The Rites of Violence: Religious Riot in Sixteenth-Century France». *Past & Present*, 59, maig, p. 51-91.
- FINNEY, A. (2004) *Violence in the night-time economy: Key findings from the research*. Londres: Home Office Findings, 214.
- GILL, M.; SPRIGGS, A. (2005a) *Assessing the Impact of CCTV* [estudi d'investigació]. Londres: Home Office.
- GIULIANOTTI, R.; ARMSTRONG, G. (2001) *Fear and loathing in world football*. Oxford; Nova York: Berg.
- HOBBS, D.; HADFIELD, P.; LISTER, S.; WINLOW, S. (2000) «Receiving Shadows: Governance and Liminality in the Night-time Economy». *British Journal of Sociology*, 51, p. 682-700.
- HOBBS, D. (2003) *Alcohol and the Night-time Economy*. Londres: Alcohol Concern.
- LATANÉ, B.; DARLEY, J.M. (1970) *The unresponsive bystander: Why doesn't he help?* Nova York: Meredith Corporation.

- LEVINE, M. (2004) *Violence and the Night-time Economy of Barrow-in-Furness* [informe elaborat per al Consell Municipal de Barrow (Regne Unit)].
- LEVINE, M.; PROSSER, A.; EVANS, D.; REICHER, S. (2005) «Identity and Emergency Intervention: How Social Group Membership and Inclusiveness of Group Boundaries Shapes Helping Behavior». *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31, 4, p. 443-453.
- MILGRAM, S.; TOCH, H. (1969) «Collective behavior: Crowds and social movements». A: LINDZEY, G.; ARONSON, E. [editors] *The handbook of social psychology* [2a ed.]. Vol. 4, Addison-Wesley, Reading MA, p. 507-610.
- MURAKAMI-WOOD, D.; BALL, K.; GRAHAM, S.; LYON, D.; NORRIS, C.; RAAB, C. (2006) *A Report on the Surveillance Society*. Wilmslow: Information Commissioner's Office (ICO).
- STOTT, C.J.; HUTCHISON, P.; DRURY, J. (2001) «"Hooligans" abroad? Inter-group dynamics, social identity and participation in collective "disorder" at the 1998 World Cup Finals». *British Journal of Social Psychology*, 40, 359-384.
- TAJFEL, H. (1978) *Differentiation between social groups*. Londres: Academic Press.
- TAJFEL, H. (1982) Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33, 1-39.
- TILLY, CH., TILLY, L.; TILLY, R. (1975) *The Rebellious Century: 1830-1930*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- TURNER, J.C.; HOGG, M.A.; OAKES, P.J.; REICHER, S.D.; WETHERELL, M. (1987) *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Oxford: Blackwell.
- ZIMBARDO, P.G. (1969) «The human choice: Individuation, reason, and order versus deindividuation, impulse, and chaos». *Nebraska Symp. Motiv*, 17, 237-307.